

Franc Kafka

Kështjella

Roman

shqipërimi dhe një pasthënie nga Ardian Klosi

traduki

© Copyright of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI

Botimi i kësaj vepre u mbështet nga TRADUKI, një rrjet ndërkombëtar, të cilit i përketin Ministria Federale për Çështje europiane e ndërkombëtare e Republikës së Austrisë, Ministria e Jashtme e Republikës Federale Gjermane, Fondacioni kulturor zviceran Pro Helvetia, KulturKontakt Austria, Instituti Goethe, Fondacioni S. Fischer, Agjencia sllovene e Librit JAK dhe Ministria e Kulturës e Republikës së Kroacisë.

Ky është përkthimi i botimit gjerman të vitit 1982, sipas dorëshkrimit origjinal, botuar nga S. Fischer Verlag/Frankfurt am Main.

Titulli i origjinalit: *Das Schloß*

© Të gjitha të drejtat e botimit në gjuhën shqipe i takojnë K&B

Korrektore: Elsa Demo

Ideja e ballinës: Jutta Benzenberg

Designer: Vlash Papa

Përpunimi grafik: Greta Konomi

ISBN 978-99943-0-292-5

Shtypur në Shtypshkronjën "Guttenberg"
Tiranë, 2012

Website: www.botimedudaj.com

1. Mbërritja

Ishte mbrëmje vonë kur mbërriti K.-ja. Fshati ishte mbuluar nga një borë e trashë. Prej kështjellës nuk dukej asgjë, ajo ishte mbështjellë në mjegull dhe terr, as dhe ndonjë dritëz e mekur nuk tregonte gjë për një kështjellë të madhe. K.-ja qëndroi një copë herë të gjatë mbi urën e drunjte që çonte nga rruga kryesore në fshat duke vështruar përpjetë drejt asaj që dukej si zbrazëti.

Pastaj shkoi të kërkonte një vend për të kaluar natën; në bujtinë njerëzit ishin ende zgjuar, bujtinari vërtet nuk kishte dhomë të lirë por, i kapur në befasi dhe i hutuar së tepërmi nga ai mysafir i vonë, tha se do e rregullonte K.-në të flinte në dhomën e madhe të bujtinës mbi një thes me kashtë, çka K.-ja e pranoi. Aty kishte ende disa fshatarë që rrinin ulur me nga një krikëll birrë, por ai nuk kishte dëshirë të fliste me askënd, e mori vetë thesin me kashtë nga mansarda nën çati dhe e vendosi atë pranë vatrës. Ishte ngrohtë, fshatarët rrinin të heshtur, ai i zhbiroi pakëz me sytë e lodhur, pastaj ra në gjumë.

Mirëpo fare pak kohë më pas e zgjuan. Përpara tij, krah bujtinarit, po qëndronte një djalë i ri, i veshur me petka qyteti, me një fizionomi teatrale, me sytë e ngushtë e vetullat e dendura. Fshatarët ndodheshin ende aty, disa syresh i kishin kthyer karriget për të parë e dëgjuar më mirë. Djaloshi kërkoi ndjesë plot mirësjellje që e kishte zgjuar K.-në, u paraqit si djali i kastellanit të kështjellës e pastaj tha: “Ky fshat është pronë e kështjellës, kush banon ose bun këtu, banon ose bun në njëfarë mënyre në kështjellë. Mirëpo askush s’ka të drejtë ta bëjë këtë gjë pa lejen e kontit. Ndërsa ju një leje të tillë nuk e keni, së paku nuk e keni dëftyer.”

K.-ja ishte ngritur përgjysmë, i kishte ndrequr pakëz flokët e tani duke i parë ata njerëz nga poshtë lart tha: “Cili është ky fshat ku paskam ngatërruar rrugën? Ka këtu një kështjellë?”

“Posi jo”, foli ngadalë djaloshi, ndërkohë që njëri apo tjetri nga të pranishmit tundnin kryet përmbi K.-në, “kështjella e zotit kont Vestvest.”

“Duhet pasur leje për të kaluar natën këtu?” pyeti K.-ja si të donte të bindej se njoftimet e mëparshme i kishte parë ndoshta në ëndërr.

“Duhet pasur leje”, i erdhi përgjigjja, ku ndihej një shpoti e rëndë për K.-në, ndërkohë që djaloshi pyeste bujtinarin dhe myshterinjtë me krahun nderur: “apo mos vallë nuk duhet pasur leje?”

“Atëherë do më duhet ta marr një leje”, tha K.-ja duke gogësitur dhe shtyu mbulojën, si të donte të çohet në këmbë.

“Po prej kujt do ta merrni?” pyeti djaloshi.

“Nga zoti kont”, tha K.-ja, “rrugë tjetër s’më mbetet.”

“Tani në mesnatë të merrni leje nga zoti kont?” thirri djaloshi dhe bëri një hap prapas.

“Nuk është e mundur?” pyeti K.-ja ftohtas. “Përse më zgjuat atëherë?”

Këtu djaloshit i kërcyen xhindet, “Rrugaçëri!” bërtiti ai, “kërkoj të respektohet administrata kontërore! Ju zgjova për t’ju njoftuar se duhet ta lini truallin e kontit që këtë çast.”

“Mjaft më me këtë komedi”, tha K.-ja me një zë mjaft të ulët, u shtri përsëri dhe hodhi mbulojën mbi vete, “po shkoni ca si tepër larg djalosh, nesër do merrem pakëz me këtë sjelljen tuaj. Kam për dëshmitarë bujtinarin dhe ata zotërinjtë aty, nëse do të më duhen dëshmitarë. Përndryshe dëgjojeni mirë që unë jam gjeometri, i ardhur këtu me urdhrin e kontit. Ndihmësit e mi do të vijnë nesër me karrocë bashkë me aparaturat. Nuk doja ta humbja këtë ecje nëpër dëborë, mirëpo për fat të keq diku e ngatërrova rrugën, prandaj mbërrita kaq vonë. E dija fort mirë

se ishte tepër vonë për t'u njoftuar në kështjellë, nuk më nevoji-teshin udhëzimet tuaja. Ndaj dhe u mjaftova me këtë shtrojë për të kaluar natën, të cilën ju, për ta shprehur mjaft butë, patët mosmirësjelljen ta prishnit. Këtu marrin fund shpjegimet e mia. Natën e mirë, zotërinj.” Dhe K.-ja u kthye për nga vatra.

“Gjeometër?” dëgjoi ai të pyesnin me druajtje prapa shpinës së tij, pastaj ra kudo qetësi. Mirëpo djaloshi si e mori veten shpejt u hodh e i tha bujtnarit me një ton që ishte aq i mbytur sa mund të merrej si kujdesje për të mos prishur gjumin e K.-së, por po dhe aq i lartë sa të kuptoheshin fjalët: “Do të pyes në telefon.” Si, paskej telefon në këtë bujtinë fshati? Qenkëshin të pajisur për mrekulli. Këto detaje veçmas e befasonin K.-në, por në tërësi i kishte pritur. Doli se telefoni ishte pothuaj mbi kryet e tij, por ai i përgjurmur siç ishte nuk e kishte parë. Tani që kishte ndër mend të telefononte, djaloshi pa dyshim që nuk mund të kujdesej më për gjumin e K.-së, tani puna ishte veç nëse K.-ja do ta lejonte të telefononte apo jo dhe ai vendosi ta lejonte. Le që nuk kishte më kuptim të bënte sikur flinte kështu që u kthye sërish mbi shpinë. Pa se si fshatarët u mblodhën të druajtur kokë me kokë për të komentuar të rejat, se mbërritja e një gjeometri nuk ishte punë e vogël. Ishte hapur dhe dera e kuzhinës, atë hapësirë e mbushte tani figura e bëshme e bujtineshës, bujtnari iu afrua asaj në majë të gishtërinjve për ta njoftuar për të rejat. Tani filloi biseda telefonike. Kastellani po flinte, por u njoftua në telefon një nënkastellan, njëri nga nënkastellanët, njëfarë zotërie Fric. Djaloshi, i cili u prezantua me emrin Shvarcer, tregoi se si e kishte gjetur K.-në, një burrë rreth të tridhjetave pothuajse zhelan, tek flinte i qetë mbi një thes me kashtë, me një çantë të vogël shpine për nënkresë e me një bastun me gunga aty pranë. Natyrisht që i ishte dukur e gjitha e dyshimtë e, meqë bujtnari me sa dukej e kishte lënë pas dore detyrën e vet, qe bërë tashmë detyra e Shvarcerit për t'i shkuar asaj çështjeje në rrënjë. Mirëpo K.-ja zgjimin, marrjen në pyetje, përmendjen e detyrueshme të

emrit të kontit, e kishte pritur mjaft vrazhdë, ndoshta tekefundit me të drejtë, pasi thoshte se ishte gjeometër i porositur nga vetë zoti kont. Natyrisht që e ndjente për detyrë qoftë dhe formale për ta verifikuar këtë pohim, ndaj Shvarceri i lutej zotit Fric që të informohej në zyrën qendrore, nëse pritej me të vërtetë një gjeometër i atillë, e përgjigjja i duhej dhënë shpejt me telefon.

Pas kësaj ra qetësia, atje tej Frici po informohej, ndërsa këtu prisnin përgjigjen. K.-ja ndenji siç ishte, nuk u rrotullua as dhe një herë, nuk dukej madje as dhe kureshtar, vetëm shihte përpara drejt. Rrëfimi i Shvarcerit, ajo përzierje ligësie e kujdesi, i dha një përfytyrim për njëfarë kualifikimi diplomatik, të cilin me sa dukej në kështjellë e kishin deri dhe njerëz të një rangu të ulët si Shvarceri. Me ç'kuptohej as zelli nuk mungonte, pasi zyra qendrore kryente edhe shërbim natën. Dhe përgjigjja erdhi e shpejtë, sepse menjëherë Frici i ra ziles së telefonit. Por me sa u kuptua fjalët e tij ishin të pakta, pasi Shvarceri menjëherë e vari receptorin me zemërim. "E thashë unë", briti ai, "as dhe një gjurmë gjeometri, një vagabond i ulët, gënjeshtar është ai, po ndoshta edhe më keq." Për një çast K.-ja mendoi se të gjithë ata, Shvarceri, fshatarët, bujtinari dhe bujtinesha do të derdheshin përmbi të e për t'i bërë ballë së paku atij turri të parë, u mblodh i tëri kruspull nën mbulesë, e pastaj zuri ta nxjerrë dalëngadalë kokën përjashtë - kur telefoni ra përsëri e këtë herë siç iu duk K.-së, me shumë forcë. Sado që zor se kishte të bënte rishtas me K.-në, të gjithë ngrinë ndërsa Shvarceri u kthye drejt telefonit. Aty dëgjoi një shpjegim të gjatë e pastaj tha me zë të ulët: "Domethënë gabim? Tepër e pakëndshme për mua. Telefonoi vetë shefi i zyrës? E çuditshme, e çuditshme. Po si t'ia shpjegoj këtë gjë tani zotit gjeometër?"

K.-ja ngrehu veshët. Domethënë kështjella e kishte emëruar gjeometër. Nga njëra anë kjo ishte e pafavorshme, pasi tregonte që në kështjellë dinin për të gjithëka nevojitej, e kishin peshuar mirë raportin e forcave dhe e pranonin luftën buzagaz. Por nga

ana tjetër ishte dhe e favorshme, sepse dëshmonte, sipas mendimit të tij, që e nënvlerësonin dhe që ai do të kishte më tepër liri sesa mund të kishte shpresuar më parë. E nëse pandehnin se kjo njohje, pa dyshim me epërsi, e ekzistencës së tij si gjeometër do mjaftonte për ta mbajtur vazhdimisht të tmerruar, atëherë gaboheshin, e gjitha veç e rrëqethte sapak, më shumë jo.

Shvarcerin që po i afrohej tani me druajtje K.-ja e largoi me një lëvizje të dorës; nuk pranoi as që të kalonte në dhomën e bujtnarit, siç po i thoshin tani me ngulm, nuk ia ktheu megjithatë bujtnarit një pije para gjumit, bujtineshës një sqoll me sapun dhe një peshqir e as që i nevojitej të kërkonte ta linin vetëm në atë dhomë, pasi tani të gjithë po nguteshin me fytyrat e kthyer matanë që të dilnin përjashtë, në mënyrë që të nesërmen ai të mos i njihte, llamba u shua e më në fund ra qetësi. Dëgjoi një a dy herë minj që vraponin ngutthi, por pastaj fjeti gjumë të thellë deri të nesërmen në mëngjes.

Pas mëngjesit i cili, sikurse gjithë qëndrimi i K.-së, sipas fjalëve të bujtnarit, do të paguhej nga kështjella, ai kërkoi të shkonte menjëherë në fshat. Mirëpo meqë bujtnari, me të cilin ai, duke kujtuar sjelljen e tij të mbrëmshme, kishte shkëmbyer vetëm fjalët më të nevojshme, kthehej një e dy nga ai duke iu lutur heshturazi, ai e mëshiroi dhe e la të ulej për një copë herë të shkurtër pranë tij.

“Unë nuk e njoh ende kontin”, tha K.-ja, “thonë se punën e mirë e paguan mirë, është e vërtetë? Se, kur ke lënë kaq larg grua e fëmijë sikurse unë, atëherë do që të sjellësh diçka në shtëpi.”

“Në këtë pikë zotëria nuk ka pse bëhet merak, nuk dëgjojmë ndonjëherë të ankohen për pagesa të këqija.”

“Sa për mua”, tha K.-ja, “unë bëj pjesë ndër njerëzit e druajtur e mund t’ia them hapur edhe një konti mendimin tim, por natyrisht është shumë më mirë të jetosh në paqe me zotërinjtë.”

Bujtnari ishte ulur përballë K.-së në zgrip të pezulit të dritares pa guxuar të ulej në mënyrë më të rehatshme, ndërkohë që

e këqyrte K.-në vazhdimisht me një palë sy të mëdhenj, të kaftë e të trembur. Në fillim kishte ngulmuar t'i afrohej K.-së, tani po dukej sikur do donte më mirë t'ia mbathte që andej me të katra. Mos kishte frikë vallë se do ta pyeste për kontin? Mos kishte frikë se nuk i zihej besë atij “zotërie”, siç e mbante ai K.-në? K.-së iu desh që t'ia hiqte mendjen që andej. Vështroi orën dhe tha: “Ndihmësit e mi kanë për të mbërritur së shpejti, do mundesh t'i rregullosh këtu?”

“Patjetër, zotëri”, tha ai, “po nuk do të banojnë ata me ty në kështjellë?”

Pse, kaq lehtë e me dëshirë hiqte dorë ai nga bujtësit, sidomos nga K.-ja, përderisa po kujtonte kështjellën?

“Kjo nuk është ende e sigurtë”, tha K.-ja, “më së pari duhet të mësoj se ç'punë kanë për mua. Në qoftë se do më duhet të punoj këtu poshtë, atëherë do të ishte më e arsyeshme të banoja këtu poshtë. Veç kësaj kam frikë se nuk do të më përshtatet jeta lart në kështjellë. Dua të jem gjithmonë i lirë.”

“Ti nuk e njeh kështjellën”, tha bujtinari me zë të ulët.

“Natyrisht”, tha K.-ja, “nuk duhet gjykuar para kohe. Njëherë për njëherë unë nuk di asgjë për kështjellën përveçse ata lart dinë ta zgjedhin gjeometrin e duhur. Por ndoshta aty ka edhe përparësi të tjera.” U çua pastaj në këmbë për të shpëtuar nga bujtinari që gjithë kohën kafshonte i paqetë buzët. Nuk ishte e lehtë të fitoje besimin e këtij njeriu.

Tek ikte K.-ja vuri re një portret të errët brenda një kornize po të errët. I kishte rënë në sy qyshkur ishte në shtrojat e veta, por nga largësia nuk kishte mundur të dallonte imtësitë e kishte pandehur se fotoja vërtet ishte hequr nga korniza dhe kishte mbetur aty veç një sfond i zi. Por tani po shihte se ajo ishte një foto që tregonte portretin nga mesi e lart të një burri rreth të pesëdhjetave. Kryet ai e mbante të varur mbi kraharor aq poshtë saqë thuajse nuk i dallohej asgjë nga sytë, atë varje dukej se e përcaktonte balli i lartë e i rëndë dhe hunda e fortë kërrute.

Mjekra që i varej pas gushe për shkak të atij qëndrimi të kokës, binte edhe më poshtë. Dorën e majtë e mbante me gishtërinjtë e hapur brenda flokëve të dendur, por nuk mundej ta ngrinte kokën më shumë. “Kush është ky”, pyeti K.-ja, “konti?” K.-ja po rrinte tani para atij portreti dhe s’po kthehej aspak për nga bujtinari. “Jo”, tha bujtinari, “kastellani.” “E paskeni të pashëm kastellanin në kështjellë, me të vërtetë”, tha K.-ja, “gjynah që ka një djalë kaq të mbrapshtë.” “Jo”, tha bujtinari, e tërhoqi pakëz K.-në nga vetja dhe i pëshpëriti në vesh: “Shvarceri dje e teproi, i ati është thjesht një nënkastellan, madje nga ata më të fundit.” Në këtë çast bujtinari K.-së iu duk si fëmijë. “Maskarail!” tha K.-ja duke qeshur, mirëpo bujtinari nuk qeshi bashkë me të por tha: “Edhe babai i tij është i fuqishëm.” “Lëri ato!” tha K.-ja, “je ti që e mban për të fuqishëm. Mos dhe mua vallë?” “Ty”, tha tjetri i druajtur por seriozisht, “nuk të mbaj për të fuqishëm.” “Duket di të vëzhgosh mirë”, tha K.-ja, “i fuqishëm unë, e thënë midis nesh, me të vërtetë që nuk jam. E për këtë shkak kam për të fuqishmit ndoshta jo më pak respekt sesa ti, por nuk jam kaq i çiltër si ti e nuk jam i gatshëm ta pranoj gjithmonë.” Si për ta ngushëlluar e afruar pakëz, K.-ja i trokiti lehtas bujtinarit në faqe. Tani më në fund ai vuri pak buzën në gaz. Dukej me përnjëmend si djalosh me fytyrën e tij thujse pa qime. Çudi si ishte lidhur me atë gruan e tij të bëshme e të moshuar, të cilën mund ta shikoje nëpër një sportel se si bënte punë lart e poshtë në kuzhinë me bërrylat larg nga mesi. Por tani K.-ja nuk donte të depërtonte edhe më shumë në të, që ta zbonte atë buzëqeshje që e përftoi më së fundi, ndaj veç bëri një shenjë që tjetri t’i hapte derën dhe doli jashtë në ditën e bukur dimërore.

Tani po i shihte qartë konturet e kështjellës që përvijoheshin në ajrin e kthjellët, edhe më të qarta nga dëborat që shtrihej kudo e përmbi të gjitha trajtat me një cipë të hollë. Në të vërtetë aty sipër në mal dukej se kishte shumë më pak dëborë sesa këtu poshtë në fshat ku për K.-në ishte po aq e mundimshme të bënte

përpara si edhe të djeshmen në rrugën kryesore. Këtu dëborra arrinte deri te dritaret e kasolleve e pastaj shtrihej e rëndë mbi çatitë e ulëta, kurse lart në mal gjithçka ngrihej lart e lirë dhe e lehtë, së paku kështu dukej së këndejmi.

Në tërësi kështjella, siç dukej nga larg, i afrohej asaj çka kishte pritur K.-ja. Nuk ishte as ndonjë kështjellë e moçme kalorësiake, as ndonjë ngrehinë e re luksoze, porse një ndërtim mjaft i shtrirë i përbërë nga godina të shumta të ulëta, pak syresh dykatëshe, të ngjeshura me njëra-tjetrën kurriz më kurriz; po të mos e dije se ishte kështjellë, do ta kishte mbajtur për ndonjë qytet të vogël. K.-ja pikasi vetëm një kullë që nuk kuptohej nëse i përki- ste ndonjë banesë apo ndonjë kishe. Qark saj vinin rrotull tufa të tëra sorrash.

K.-ja vazhdoi rrugën me sytë e përqendruar mbi kështjellë, pasi asgjë tjetër nuk i interesonte. Por sa më shumë afrohej aq më tepër kështjella e zhgënjente, në të vërtetë ajo ishte thjesht një qytezë e mjerë, e përbërë nga shtëpi fshati, që dallo- heshin ndoshta vetëm pse ishin ndërtuar të gjitha me gurë, mirëpo lesktrat e bojës u kishin rënë me kohë ndërsa gurët duke- shin sikur po shkërmoqeshin. K.-së iu kujtua kalimthi qyteza e tij amtare, e cila s'binte aspak më poshtë kësaj gjoja kështjelle; sikur puna për K.-në të kishte qenë vetëm vizita në të, atëherë gjithë ky shtegtim i gjatë dilte se ishte i kotë e për të do të kish qenë më e arsyeshme të vizitonte edhe një herë qytetin e vjetër amtar ku s'kishte qenë më prej një kohe të gjatë. Në mendimet e tij krahasoi kullën e kishës së qytetit amtar me atë kullë përtej. Kulla e dikurshme ngjante si të rinohej tek ngrihej përpijetë dhe mbyllej me një çati të gjerë prej tjegullash të kuqe, vërtet ndërte- së tokësore - e ç'mund të ndërtojmë tjetër ne? - por e një qëlli- mi mjaft më të lartë se grumbulli i shtëpive të ulëta e me një shprehje shumë më të kthjellët sesa ka dita e turbullt e punës. Ndërsa kjo kullë këtu lart - ishte e vetmja që dukej -, kulla e një shtëpie banimi, siç po dilte tani, ndoshta e kështjellës kryesore,

ishte një ngrehinë e njëtrajtshme rrumbullore, e mbuluar në një pjesë të saj bujarisht prej shermashekut, me dritare të vogla që po vezullonin tani nën diell - e gjitha kishte diçka si të marrë - e me një ballkon si përmbyllje që i kishte llamarinat mbrojtëse si të pasigurta, të parregullta, plasa-plasa si të vizatuara nga një dorë e trembur dhe e shkujdesur fëmije, ashtu siç ngriheshin të dhëmbëzuara drejt qiellit të kaltër. Ngjante sikur një banor i çartur, të cilin me të drejtë e kishin mbyllur në dhomën më të largët të shtëpisë, ishte ngritur përpjetë dhe e kishte çarë tejprtej çatinë në mënyrë që ta shihte gjithë bota.

K.-ja mbajti përsëri hapat, sikur tek qëndronte, kishte më tepër forcë arsyetimi. Mirëpo e shqetësuan. Prapa kishës së fshatit, ku kishte qëndruar - në të vërtetë kjo ishte veç një kapelë e zgjeruar si ndonjë stallë për të mbajtur brenda famullinë - ishte shkolla. Kjo, një ndërtesë e ulët gjatoshë, që bashkonte në mënyrë të çuditshme karakterin e një gjëje të përkohshme me një gjë tepër të vjetër, ndodhej prapa një kopshti të rrethuar me gardh, i cili tani ishte kthyer në një fushë të mbushur me borë. Fëmijët atë çast po dilnin prej saj së bashku me mësuesin. Ata u ngjeshën për qark mësuesit, të gjithë sytë u drejtuan për nga ai, teksa i llomotisnin papushim nga të gjitha anët fjalë që K.-ja në atë të folur të shpejtë nuk i kuptonte. Mësuesi, një burrë i ri, i shkurtër, shpatullngushtë, por që e mbante shtatin drejt pa u dukur qesharak, e kishte diktuar K.-në qysh së largu, gjithsesi përveç grigjës së vet, K.-ja ishte i vetmi njeri rreth e për qark sa të hante syri. K.-ja, si i huaj, e përshëndeti i pari atë shkurt me pamje komanduese. “Mirëdita, zoti mësues”, tha ai. Sakaq fëmijët u mekën. Kjo heshtje e papritur ndoshta i pëlqente mësuesit si përgatitje për fjalët që do të thoshte. “Po shikoni kështjellën”, pyeti ai me një zë më të butë nga ç’e kishte pritur K.-ja, megjithatë me një ton që dukej sikur nuk e miratonte atë çka bënte K.-ja. “Po”, tha K.-ja, “jam i huaj këtu, dje mbrëmë kam mbërritur në këtë fshat.” “Nuk ju pëlqen kështjella?” pyeti me

të shpejtë mësuesi. “Si?” ia ktheu K.-ja, pakëz i shtangur dhe e përsëriti pastaj pyetjen me një zë më të butë: “Nuk më pëlqen kështjella? Përse mendoni se nuk më pëlqen?” “Ajo nuk i pëlqen asnjë të huaji”, tha mësuesi. Për të mos thënë ndonjë gjë që mund të tingëllonte keq, K.-ja ndërroi bisedë dhe pyeti: “E njihni patjetër kontin?” “Jo”, tha mësuesi dhe donte të kthente shpinën, por K.-ja nuk hoqi dorë dhe pyeti edhe një herë: “Si? Nuk e njihni kontin?” “E si ta njoh?” tha mësuesi me zë të ulët dhe shtoi pastaj në frëngjisht: “Tregoni pak vëmendje ndaj pranisë së fëmijëve të pafajshëm.” K.-ja nga kjo gjeti të drejtën të pyeste: “A mund t’ju vizitoj ndonjë ditë zoti mësues? Do të rri një kohë të gjatë këtu e qysh tani ndihem pakëz i braktisur, nuk u përkas as fshatarëve por me gjasa as kështjellës.” “Midis fshatarëve dhe kështjellës nuk ka asnjë dallim”, tha mësuesi. “Ndoshta”, tha K.-ja, “por kjo nuk i ndryshon gjë gjendjes sime. A mund t’ju vizitoj ndonjëherë?” “Unë banoj në rrugën e Mjellmave, pranë kasapit.” Kjo në të vërtetë ishte më shumë njoftim i një adrese sesa ftesë, megjithatë K.-ja tha: “Mirë pra, do të vij.” Mësuesi pohoi me kokë e vazhdoi pastaj menjëherë rrugën së bashku me grumbullin e fëmijëve që sërish ia patën të bërtitura-ve. U zhdukën me të shpejtë në një rrugicë që varej teposhtë.

Kurse K.-ja ngeli si i hutuar, i zemëruar nga biseda. Për herë të parë qysh se kishte ardhur po ndjente seriozisht lodhje. Rruga e gjatë deri këtu në krye dukej sikur s’i kishte rënduar fare - me sa lehtësi kishte ecur gjithë ato ditë, i qetë hap pas hapi! - mirëpo tani po shfaqeshin pasojat e atij stërmundimi, natyrisht krejt pa vend. Kishte një si shtytje të fortë për të kërkuar njohje të reja, mirëpo çdo njohje e re ia shtonte lodhjen. Sikur ta detyronte veten në gjendjen që ishte, të paktën ta shtynte shëtitjen e tij deri në hyrje të kështjellës, kjo do të kishte qenë më se e mjaftueshme.

Kështu bënte ai përpara, mirëpo rruga ishte e gjatë. Kjo për arsye se ajo rrugë kryesore e fshatit nuk çonte për te mali i kështjellës, vetëm sa i afrohej, por pastaj si ta bënte me qëllim

mernte kthesë e sado që nuk i largohej kështjellës, prapëseprapë as nuk i afrohej. Gjithë kohën K.-ja priste që më në fund rruga të merrte drejt kështjellës, e veç pse e priste vazhdonte të ecte; me sa dukej ngurronte ta linte atë rrugë për shkak të lodhjes që ndjente, po kështu bënte çudi me gjithë atë gjatësi të fshatit që s'kishte të mbaruar, një e dy ato shtëpiza të vogla me xhamat e dritareve të veshur me avull, kudo dëborë dhe këmbë njeriu - më në fund u shkëput prej kësaj rruge që e kishte rrëmbyer dhe u derdh në një rrugicë, por aty dëborë ishte edhe më e thellë, ta nxirrje këmbën që zhytej në të që një punë edhe më e rëndë, i shpërthyen ndërkaq bulëza djerse e papritur qëndroi në vend pa mundur të shtyhej më tej.

Por s'mund të quhej i braktisur, pasi si në të djathtë ashtu dhe në të majtë kishte kasolle fshatarësh. Bëri një top dëborë dhe qëllloi me të një dritare. Menjëherë u hap dera, e para derë që hapej në gjithë atë rrugë përmes fshatit, e aty po qëndronte tani një fshatar plak i veshur me një gozhup gëzofi, me kokën e varur mënjanë, miqësor por edhe i dobët. "A mund të vij pak te ju", tha K.-ja, "jam shumë i lodhur." Nuk e dëgjoi fare se ç'tha plakui, pranoi me falënderim kur tjetri i shtroi përpara një dërrasë, e cila menjëherë e shpëtoi prej dëborës e kështu u ndodh brenda sa bëri pak çapa.

Ishte një dhomë e madhe e zhytur në mugëtitë. Kush vinte nga jashtë në fillim nuk shihte asgjë. K.-ja u kalamend duke u përplasur pas një korite teshash, aty e mbajti dora e një gruaje. Nga një qoshe vinin britmat e shumta fëmijësh. Nga një qoshe tjetër vinte tym me shtëllunga që e kthente gjysmëdritën në terr, K.-ja po rrinte tani si i kredhur në re. "Është i pirë", tha dikush. "Kush jeni ju?" thërriti një zë i prerë e pastaj me sa dukej duke iu drejtuar plakut: "Përse e le të futet brenda? Mund të lejosh të hyjë kështu brenda çdo vagabond që përvidhet rrugëve?" "Unë jam gjeometri i kontit", tha K.-ja duke dashur kështu të mbrohej ndaj asaj që ende mbetej e padukshme. "Aha, është gjeome-

tri”, tha një zë femre e pas kësaj ra heshtje e plotë. “Më njihni?”, pyeti K.-ja. “Sigurisht”, foli shkurt po ai zë. Fakti që K.-në e njihnin, nuk fliste në të mirë të tij.

Më në fund tymi u davarit pak dhe K.-ja dalëngadalë po e shihte se ku ndodhej. Dukej se ishte dita e larjes së përgjithshme. Pranë derës po lanin tessa. Ndërsa tymi vinte nga qoshja e majtë, aty ku në një lug të madh druri, aq i madh sa K.-ja s’kishte parë kurrë, me madhësinë e dy shtretërve, po laheshin, mes avujve të ujit dy burra. Por edhe më befasese, pa u kuptuar se ku qëndronte befasia, ishte qoshja e djathtë. Nga një dritare e madhe në çati, e vetmja në gjithë atë faqe të pasme të dhomës, hynte, pa dyshim që nga oborri, një dritë e zbehtë dëbore e cila i jepte fustanit të një gruaje, që rrinte e lodhur në një poltron të lartë thuajse e shtrirë, një shkëlqim si prej mëndafshi. Ajo mbante në gji një foshnje. Përreth saj luanin disa kalamaj, fëmijë fshatarësh siç kuptohej, por ajo nuk dukej se u përkiste atyre, pa dyshim që sëmundja dhe lodhja i bënë edhe fshatarët të duken të fisëm.

“Uluni!” tha njëri nga burrat, një mjekrosh që kishte edhe mustaqe, me një gojë nën to që rrinte gjithmonë hapur duke dihat, ndërkohë që dëftente, ç’pamje komike, me dorë përmbi cepin e lugut drejt një sënduku tek i stërkalte ndërkaq K.-së me ujë të ngrohtë gjithë fytyrën. Mbi sënduk tani rrinte ulur duke u kotur plaku që i kishte hapur derën K.-së. K.-ja ishte mirënjohës që më në fund mund të ulej. Tani askush s’po interesohej më për të. Gruaja te korita e teshave, leshverdhë, me plotërinë e rinisë, këndonte teksa punonte, burrat në banjë përplasnin këmbët e rrotulloheshin, fëmijët rrekeshin t’u afroheshin, por hanin cirka të forta uji që s’e lanë pa lagur askënd, duke i zbuar që andej, gruaje në poltronë rrinte si e pajetë, nuk vështronte as dhe fëmijën që kishte në gji, por veç i ngulte sytë diku në lartësi.

K.-ja duhej ta kishte vështruar për një kohë të gjatë atë imazh të pandryshuar, të trishtuar e të bukur, por pastaj duhej

ta kishte zënë gjumi, pasi e zgjoi një zë i lartë, teksa i ishte varur koka mbi supin e plakut në krah të tij. Burrat e kishin mbaruar banjën ku po harbonin tani fëmijët e mbikëqyrur nga grua ja bionde, e tani po rrinin të veshur përpara K.-së. Doli që mjekroshi që bërtiste ishte më i pakti nga të dy. Tjetri, jo më shtatlartë se mjekroshi e me një mjekër shumë të vogël, ishte një burrë i heshtur, i ngadaltë e i mendueshëm, trupgjerë, i gjerë edhe në fytyrë, me kryet varur. “Zoti gjeometër”, tha ai, “nuk mund të rrini këtu. Na falni për mosmirësjelljen.” “As unë nuk desha të rrija”, tha K.-ja, “desha vetëm të pushoja pak. Tani që pushova, po iki.” “Ju ndoshta habiteni nga mikpritja e pakët jona”, tha burri, “por ja që ne nuk e kemi për zakon mikpritjen, ne nuk kemi nevojë për miq.” K.-ja, paksa i çlodhur nga gjumi, pakëz më i kthjellët se më parë, po gëzohej nga ato fjalë të çiltra. Tani po lëvizte më lirshëm, mbështetej mbi bastun një herë këtu e një herë aty, iu afrua pastaj gruas te poltrona e në atë dhomë ishte më shtatlarti nga të gjithë.

“Pa dyshim”, tha K.-ja, “e ç’t’ju nevojiten miqtë. Veçse herë pas here duhet ndonjë si unë për shembull, gjeometri.” “Këtë unë nuk e di”, tha ngadalë burri, “në qoftë se ju kanë thirrur, del që me sa duket nevojiteni, por ky është një përjashtim, ndërsa ne njerëzit e vegjël, u përmbahemi rregullave e këtë ju lutem mos na e merrni për keq.” “Jo, jo”, tha K.-ja, “unë veç mund t’ju falënderoj, juve dhe të gjithë të tjerëve këtu.” E befasisht për çdonjërin aty, K.-ja u kthye me një të hovur e u gjend përpara gruas. Ajo po e vështronte tani K.-në me sytë e saj të kaltër të lodhur, mbi kokë kishte një shami të tejdukshme të mëndafshhtë që i binte deri në mes të ballit, foshnja po flinte te gjiri i saj. “Kush je ti?” pyeti K.-ja. Përçmuese, me një përbuzje që ishte e paqartë nëse i drejtohej K.-së ose vetë përgjigjes së saj, ajo tha: “Një vajzë nga kështjella.”

E gjitha kjo zgjati veç një çast, e ja ku po qëndronin njëri më të djathtë e tjetri më të majtë të K.-së dy burrat, të thoshe se mjet

tjetër komunikimi nuk kishte veçse ta çonin me forcë te dera. Plaku nuk u kuptua pse atë çast u gëzua për diçka dhe përplasi duart. Edhe gruaja që lante qeshi ndërkohë që fëmijët ia nisën papritur një potereje si të marrë.

K.-ja shpejt u ndodh në rrugicë, burrat po e mbikëqyrnin nga pragu i derës, tani po binte sërish dëborë, megjithëse moti dukej pak më i çelët. Mjekroshi thirri me padurim: “Nga doni të shkoni? Kjo rrugë çon te kështjella, kurse kjo në fshat.” Atij K.-ja nuk i dha përgjigje, por tha duke u kthyer nga tjetri që dukej më i komunikueshëm me gjithë epërsinë e tij: “Kush jeni ju? Kujt i detyrohem për qëndrimin tim?” “Unë jam lëkurë-regjësi Lazeman”, mori si përgjigje, “por i detyruar s’keni pse t’i jini askujt.” “Mirë”, tha K.-ja, “ndoshta do piqemi ndonjëherë.” “Nuk e besoj”, tha burri. Atë çast mjekroshi thirri me dorën ngritur: “Mirëdita Artur, mirëdita Jeremias!” K.-ja u rrotullua, ja që paska pasur njerëz edhe në këtë rrugicë të fshatit! Nga drejtimi i kështjellës po afroreshin dy të rinj shtatmesatarë, të dy shumë të hollë, me rroba të ngushta, edhe fytyrat i kishin të ngjashme me njëri-tjetrin, lëkura e fytyrës vinte në një të kaftë të errët, e shpuar nga një mjekër me majuc në një të zezë të veçantë. Në atë gjendje që ishte rrua po ecnin tepër shpejt, tek hidhnin pas një takti të rregullt këmbët e tyre hollake. “Ç’po bëni?” thirri mjekroshi. Me ta mund të merreshe vesh vetëm duke bërtitur, aq shpejt ecnin e s’ndalnin. “Punë”, ia kthyen ata të dy duke qeshur. “Ku?” “Në bujtinë.” “Aty po shkoj dhe unë”, bërtiti K.-ja papritmas, më shumë se gjithë të tjerët, kishte shumë dëshirë që ta merrnin me vete ata të dy; nuk i dukej ndonjë punë e madhe njohja me ta, por me sa dukej ishin nga ata shoqërues që të gjallërojnë rrugës. Mirëpo ata sado i dëgjuan fjalët e K.-së, veç sa pohuan me kokë dhe menjëherë u zhdukën.

K.-ja rrinte gjithë kohën në dëborë, as që i bëhej ta ngrinte këmbën e të vazhdonte një copëz rrugë duke u zhytur prapë në thellësi; lëkurëregjësi dhe shoku i tij, të kënaqur që më në fund

e kishin hequr qafe K.-në, u shtynë dalëngadalë duke parë prap-tas një e dy për nga K.-ja, përmes derës paksa të hapur, për në shtëpi e kështu K.-ja mbeti i vetëm në dëborën që e mbështolli krejt. “Është vendi për t’u dëshpëruar pak”, i shkrepri në mendje, “sikur të ndodhesha këtu rastësisht, jo me qëllim.”

Nga kasollja në anën e majtë u hap një dritarez që e mbyllur kishte pasur një ngjyrë blu të thellë, ndoshta tek reflektonte dëborën e ishte vërtetë aq e vockël sa tani që u hap nuk mjaftonte as për të treguar krejt fytyrën e njeriut që po shihte përjashtë, vetëm sytë, një palë sy të vjetër të kaftë. “Ja ku është”, dëgjoi K.-ja një zë të dridhur gruaje. “Është gjeometri”, tha një zë burri. Pastaj burri u avit te dritarja dhe pyeti jo vrazhdë, megjithatë si të kishte merak vetëm që rruga para shtëpisë së tij të ishte krejt në rregull: “Kë po prisni?” “Po pres ndonjë slitë që të më marrë me vete”, tha K.-ja. “Këndeje nuk kalon asnjë slitë”, tha burri, “këtu nuk ka qarkullim.” “Po a është kjo rruga që çon në kështjellë”, ia ktheu K.-ja. “Prapëseprapë, prapëseprapë”, tha burri me njëfarë kokëfortësie, “këtu nuk ka qarkullim.” Pas kësaj të dy heshtën. Por me sa dukej burri po mendonte për diçka, pasi po vazhdonte ta mbante të hapur dritaren prej nga vërshonte tym. “Rrugë e keqe”, tha K.-ja si për ta ndihmuar. Por ai tha vetëm: “Po, sigurisht.” Por pas një grime shtoi: “Nëse doni mund t’ju çoj unë me slitën time.” “Po, ju lutem”, tha K.-ja i gëzuar së tepërmi, “sa ju bën?” “Asgjë”, tha burri. K.-ja u habit shumë. “Ju jeni gjeometri”, u shpjegua burri, “dhe i përkisni kështjellës. Ku dëshironi të shkoni?” “Në kështjellë”, tha K.-ja me të shpejtë. “Atëherë nuk ju çoj”, tha burri menjëherë. “Po unë i përkas kështjellës”, tha K.-ja, duke përsëritur fjalët e vet burrit. “Ndoshta”, tha burri si për ta larguar. “Atëhere më çoni te bujtina”, tha K.-ja. “Mirë”, tha burri, “po vij menjëherë me slitën.” E gjitha nuk të linte përshtypjen e ndonjë mirësjelljeje të veçantë, por vetëm një përpjekje tepër egoiste e të frikur, gati pedante për ta hequr qafe K.-në nga sheshi përpara shtëpisë.

U hap porta e oborrit dhe së andejmi doli një slitë e vogël për pesha të lehta, krejt e rrafshët e pa asnjë ndenjësë, tërhequr nga një kalë i vogël i dobët, prapa saj burri, që nuk mund të quhej plak por i dobët, i kërrusur, çalë-çalë, me një fytyrë thatime të kuqe e tërë rrufë e cila dukej krejt e vockël ashtu mbi gushën e mbështjellë fort nga një shall i leshtë. Ai burrë dukej që qe i sëmurë, kishte dalë vetëm për të bartur K.-në. K.-ja ia përmendi këtë pak a shumë, por burri e largoi me dorë. K.-ja mësoi vetëm që ai ishte karrocieri Gershteker dhe se e kishte marrë këtë slitë të parchatshme ngaqë e gjeti për kollaj, se po të nxirrte një tjetër, kjo do kishte kërkuar shumë kohë. “Uluni”, tha ai duke treguar me kamxhik prapa përmbi slitë. “Do të ulem përbri jush”, tha K.-ja. “Unë do të ec”, tha Gershtekeri. “Po pse?” pyeti K.-ja. “Unë do të ec”, përsëriti Gershtekeri e aty e kapi një kollë e fortë që aq e shkundi sa e detyroi t’i ngulte fort këmbët në dëborë e të mbahej me duar në zgrip të slitës. K.-ja nuk foli më, u ul prapa mbi slitë, kolla dalëngadalë u qetësua dhe ata u nisën.

Kështjella atje lart, që për çudi tanimë ishte e errët, ku K.-ja kishte shpresuar të mbërrinte po sot, u largua sërish. Por si të ishte dashur një shenjë lamtumire, prej andej kumboi zëri i një kambane, i gjallë e gazmor, një kambanë që së paku i dha zemrës dridhma, sikur ai tingull, që ishte edhe i dhëmshëm, të kërcënonte me përmbushjen e asaj të cilën ai e dëshiron-te aq i pasigurt. Mirëpo shpejt ajo kambanë e madhe heshti e u zëvendësua nga një kambanëz e dobët monotone, ndoshta atje sipër, por ndoshta edhe poshtë në fshat. Ajo këngëz i shkonte pa dyshim më mirë udhëtimit të ngadaltë dhe atij karrocieri të mjerë por të paepur.

“Ej ti”, thirri K.-ja papritur - tani ndodheshin pranë kishës, nuk mbetej më dhe shumë rrugë deri te bujtina, kështu që K.-ja po guxonte të thoshte diçka - “bëj shumë çudi që nuk trembesh të më shëtisësh kështu me përgjegjësinë tënde. A ke të drejtë ti apo jo?” Gershtekeri as që ia vuri veshin por vazhdoi me hapin

e tij të qetë përbri kalit. “Ti”, thirri K.-ja, bëri shuk pakëz dëborë nga slita dhe e qëlloi me të Gershtekerin drejt e në vesh. Këtu ai mbajti këmbët dhe u rrotullua; po kur K.-ja e pa atë tani kaq pranë vetes - slita ishte shtyrë pak më tutje - atë njeri të kërrusur, disi të keqtrajtuar, me fytyrën e lodhur hollake e cila faqet i kishte pak si të ndryshme, njërën të rrafshët, tjetrën të varur, me gojën e hapur në përgjim ku dukeshin vetëm pak dhëmbë aty-këtu, ato fjalë që pak më parë i tha me ligësi, i përsëriti tani me keqardhje, pra nëse nuk do të ndëshkohej Gershtekeri që po transportonte K.-në. “Çfarë do ti?” pyeti Gershtekeri pa kuptuar gjë, dhe pa pritur ndonjë shpjegim të mëtejshëm i thirri kalit dhe kështu vazhduan rrugën.

Kur thuajse kishin mbërritur te bujtina, K.-ja këtë e kuptoi nga një kthesë e rrugës, për habinë e tij ishte errur krejt. Kaq gjatë ishte larguar? Sipas llogarisë së tij, nuk ishin më shumë se një, dy orë. Dhe ai ishte nisur në mëngjes. Uri nuk ndjente asfare. Pak kohë më parë kishte qenë dritë e plotë e ditës, kurse tani errësirë. “Ditë të shkurtra, ditë të shkurtra”, tha ai me vete, rrëshqiti prej slitës dhe iu drejtua bujtinës.

Sipër mbi shkallën e vogël të jashtme të shtëpisë, pa me kënaqësi bujtinarin që po i bënte dritë me një fener të ngritur lart. Teksa iu kujtua kalimthi karrocieri, K.-ja mbajti këmbët, diku në errësirë dëgjoi një të kollitur, ishte ai. Do të shiheshin prapë së shpejti. Vetëm kur u ndodh sipër pranë bujtinarit që e përshëndeti me përlulësi, vuri re në të dyja anët e derës nga një burrë. Ia mori nga dora bujtinarit fenerin dhe ndriçoi ata të dy; ishin burrat që i pat takuar më parë, ata që qenë thërritur me emrat Artur dhe Jeremias. Tani e salutuan. Ai qeshi ngaqë iu kujtua koha e ushtrisë, ajo kohë e lumtur. “Kush jeni ju?” pyeti ai duke vështruar herë njërin e herë tjetrin. “Ndihmësit e tu”, u përgjigjën ata. “Janë ndihmësit”, i mbështeti me zë të ulët bujtinari. “Si?”, pyeti K.-ja, “jeni ju ndihmësit e mi të vjetër, ata që urdhërova të vijnë, që po i pres?” Ata pohuan. “Shumë mirë”,

tha K.-ja pas një grimë here, “shumë mirë që erdhët.” “Shikoni”, tha K.-ja pas një çasti tjetër, “u vonuat, jeni shumë të shku-jdesur.” “Ishte rrugë e gjatë”, tha njëri. “Rrugë e gjatë”, përsëri-ti K.-ja, “po unë ju takova kur po vinit prej kështjellës.” “Po”, thanë ata pa shpjegim tjetër. “Ku i keni aparatet?”, pyeti K.-ja. “Nuk kemi”, thanë ata. “Aparatet që ua kam lënë në mirëbesim”, tha K.-ja. “Nuk kemi gjë”, përsëritën ata. “Phë! Ç’gjindje!” tha K.-ja, “a merrni vesh ju nga matja e tokës?” “Jo”, thanë ata. “Si kështu, në qoftë se jeni ndihmësit e mi të vjetër, duhet të merrni vesh”, tha K.-ja. Ata heshtnin. “Ejani atëherë”, tha K.-ja dhe i shtyu para vetes brenda në shtëpi.